

GÖZDEN KAÇMASIN

DUYGU KARŞLI
karslduygu@gmail.com

SANATÇI VE ANNEDEN OTOPORTRE

Yaşayan önemli ressamlardan Celia Paul'un *Otoportre*'si, sanat tarihinde neden bu kadar az büyük kadın sanatçı var sorusunu bizzat kendi yaşamını ortaya koyarak yanıtlıyor. Doğduğu kasabadan aile yaşantısına, Londra Slade Güzel Sanatlar Okulu'ndan ressam Lucian Freud'la ilişkisine yaşamının tüm ayrıntılarını masaya yatırıyor.

Linda Nochlin sanat tarihine eleştirel bir bakış getirdiği *Neden Hiç Büyük Kadın Sanatçı Çıkmadı* metninde bütün bir sanat tarihinin Batılı beyaz erkeğin bakış açısıyla yazıldığını vurgular. Bu hâkim bakışın nedenlerini çeşitli başlıklarda analiz eder. Nochlin'e göre, sanatın yanlış kavramlaştırılmasından sanat eğitime eşitsiz ulaşım kadar uzanan nedenler zinciri yetersiz değerlendirmelere yol açmıştır. Genellikle "kadın sorunu" olarak adlandırılan ancak pekâlâ "erkek, beyaz, orta sınıf sorunu" olarak da okunabilecek sorun radikal bir tavır değişikliği olmaksızın çözülemeyecektir.

Yaşayan önemli ressamlardan Celia Paul'un geçen aylarda yayınlanan *Otoportre*'si, sanat tarihinde neden bu kadar az büyük kadın sanatçı var sorusunu bizzat kendi yaşamını ortaya koyarak yanıtlıyor. Doğduğu kasabadan aile yaşantısına, öğrencisi olduğu Londra Slade Güzel Sanatlar Okulu'ndan ressam Lucian Freud'la ilişkisine yaşamının tüm ayrıntılarını masaya yatırıyor. Bir ressam olarak sevgilisi Lucian Freud karşısında kendini var etme çabası, üslubunu bulma ve sanatını özgürce icra edebilme sancısı *Otoportre*'nin merkezinde yer alıyor.

Güney Hindistan'daki Trivandrum'da doğan Celia Paul'un çocukluğu Devon'da geçer. Kendisini sanatçı olmaya iten nedenler arasında özellikle Devon'daki doğal çevrenin güzelliğinden dem vurur. Pastoral çevrenin duyarlılığının gelişmesinde etkisi büyük olur. Kalabalık bir ailede yaşamının ve yatılı okulda okumanın üzerinde yarattığı baskı, bireysel alanını yaratma ihtiyacını körükler. Bu noktada sanat onun için sığınılacak güvenli bir liman olur. Londra'daki Slade Güzel Sanatlar Okulu'na kabul almasıyla arzu ettiği bireysel yaşama ve özgürce üretme imkânı doğar.

Yalnızca ona ait bir alan

Slade'de misafir öğretmen olarak görev yapan Lucian Freud ile tanışması Celia Paul'un üzerinde hem duygusal hem de sanatsal açıdan büyük etki yaratır. Aşkı Celia'nın başka hiçbir şey yapmasına imkân vermeyecek derecede yoğundur. Lucian'ı düşünmediği bir an bile geçirmez. Lucian da Celia'ya âşiktir ancak kaçamaklar yapmaktan da geri durmaz. Bunu öğrenmek Celia için yıkım olur.

Celia Paul, Lucian Freud ile on yıllık beraberliğinde Freud'a her açıdan bağlı kalır. Ancak kendi sesini bulmaya başladıkça bağımsızlaşır. Nochlin'in de belirttiği gibi erkek sanatçıların himayesinde olan kadın sanatçıların kendileri olabilmeleri için bir odaya ihtiyaçları vardır. Celia Paul dairesini atölyeye dönüştürdüğünde ve burayı mahrem alanı kıldığında özgürleştiğini söyler. Kimsenin izinsiz giremeyeceği, yalnızca ona ait bir alandır burası.

Celia Paul, Lucian Freud'un üzerindeki etkisini Freud'a modellik yaptığı "Ressam ve Model" tablosu ile kendi "Ressam ve Model" tablosunu karşılaştırarak anlatır. Paul, Lucian Freud'un tablosunda mahcup, utangaç ve hüzünlüdür. Model olarak ressam karşısında boynu eğiktir, kendisinden her istenilene yapar. Yıllar sonra yaptığı kendi "Ressam ve Model" tablosunda ise hâkimiyet ona aittir. Burada artık hem ressam hem de modeldir. "...Kendime bakarken iktidara dair bir sahne yaratmaya ihtiyacım yok; kendimi olduğum gibi, bir ressam olarak temsil ediyorum; bu gerçek bana güç veriyor".

Annelik ile sanatçılık arasında

Celia Paul, Linda Nochlin'in önemli bir sanatçı olmak için saydığı yan gerekliliklerden bir kısmını karşılasa da politika ve entrikaya yatkınlık, tahakküm ve iktidar duygusu gibi niteliklerden uzaktır. Dolayısıyla erkek egemen sanat tarihinde yer edinmesi kolay olmaz. Genelde adı duyulmuş kadın sanatçıların ya sanatçı bir babanın kızı ya da kendilerinden güçlü bir erkek sanatçıyla yakın ilişkide olmasından sık rastlanır. Dolayısıyla kadın sanatçı olarak sağlam bir sanat kariyeri yapmak için geleneksel bağlardan kopmak ve eş rolüne adanmamış olmak elzem görünmektedir.

Celia Paul'u kendisini ortaya koyması konusunda zorlayan durumlardan biri Lucian Freud ile beklentilerinin uyuşmaması olur. Lucian Freud'un Rodin ile Gwen John'un aşkından övgüyle bahsetmesi Celia'yı rahatsız eder. Çünkü Gwen John aşkı için kendi sanatından vazgeçmiştir. Celia Gwen'i onaylamaz, sanatçı olarak alanını ve sınırlarını korumak ister. "Kadın sanatçı bir strateji belirlemeli. Ben sınırlar koydum: Başıma buyrukluğumu koruyabilmek için".

Celia Paul'u zorlayan diğer bir durum da anneliği ile sanatçılığı bir arada götürme konusundadır. "...Bir yandan birine bakarken, severken, öbür yandan kendi sanatıma hiç bölünmeden adanmak. Bu içsel çatışmayı en acı biçimde oğluma bakarken yaşadım". Her ne kadar annesi oğlunun bakımını üstlense de yaşadığı yetersizlik hissi yakasını bırakmaz. İyi bir anne olmadığının düşüncesi içini kemirir. Yine de resim

Celia Paul, sanatıyla paralel giden yaşamını yazdığı kitabını genç kadın sanatçılara adar. "Hayatlarının bir döneminde benzer bir zorlukla kuşkusuz karşılaşacak ve bu çatışmalı durumu çözmek için kendilerine yol bulmak zorunda kalacak olan genç kadın sanatçılara hitap etmesini isterim" der. Sanat tarihinde kadınların yaratan öznenen çok nesne olarak anıldığını söyler.

yapmaya devam edebilmek için bu düşünceyle mücadele etmeyi öğrenmek zorundadır. Hafta sonları oğlunu görmeye gider, birlikte oldukları zamanı kaliteli geçirmeye uğraşır. Nitekim oğlu Frank yıllar sonra Celia Paul'un bir sergisinin kataloğu için kaleme aldığı yazıda annesini anladığını ve hak verdiğini belirtir: "İzole olmak annemin hem çalışmaları hem de zihin ferahlığı için çok derinden önemli... ancak o ayrılık hissini çok derinden hissetmekte ve kendi başına olmaya duyduğu ihtiyaç onun aslında arzu ettiği kadar misafirperver ve açık olmasını engellediği için derin bir suçluluk duymakta".

Celia Paul, sanatıyla paralel giden yaşamını yazdığı *Otoportre*'yi genç kadın sanatçılara adar. "Hayatlarının bir döneminde benzer bir zorlukla kuşkusuz karşılaşacak ve bu çatışmalı durumu çözmek için kendilerine yol bulmak zorunda kalacak olan genç kadın sanatçılara hitap etmesini isterim" der. Sanat tarihinde kadınların yaratan öznenen çok nesne olarak anıldığını söyler. *Otoportre* ressam Celia Paul'un kendi kendisini konu ettiği bir anlatı. Bu anlatıda Lucian Freud, oğlu, ailesi birer nesne konumunda. Kitap her ne kadar bir ressamın yaşam öyküsü gibi görünse de sanat tarihine Nochlinci bir gözle bakmamızı sağlaması açısından iyi bir örnek. Sanatın sadece duyguların doğrudan bir dışavurumu olmadığı, uzun ve sistemli bir eğitimin, oturmuş şemaların bir sonucu olduğu gerçeğini bize bir kez daha hatırlatıyor. Kadın sanatçıların bağımsızlığını ortaya koyma yolunda ilham verici bir yaşam karşımızdaki. Bu bağlamda Celia Paul'un yeni kitabı *Gwen John'a Mektuplar*'ı da anlamadan geçmeyelim. Henüz Türkçeye çevrilmemiş kitap kendisi için koruyucu bir ruh olduğundan bahsettiği Gwen John'a yazılmış mektuplardan oluşuyor. Bu kitabı da bir an önce Türkçede okumak dileğiyle... (•••)

OTOPORTRE

Celia Paul
Çev: Mine Haydaroğlu

YAPI KREDİ YAYINLARI 2022